

CLASICI AI LITERATURII

NATHANIEL
HAWTHORNE

Litera stacojie

NATHANIEL HAWTHORNE

Litera stacojie

Traducere din limba engleză și note de
ANCA FLOREA

Prefață de
DAN GRIGORESCU

CLASICI AI LITERATURII

VAMA

INTRODUCERE LA „LITERA STACOJIE”

Este un lucru remarcabil faptul că, deși neavând înclinația de a vorbi prea mult despre mine și treburile personale la gura sobei sau în fața prietenilor, un impuls de natură autobiografică a pus stăpânire pe mine de două ori în viață și m-a făcut să mă adresez publicului. Prima dată¹ a fost cu trei sau patru ani în urmă, când, într-o manieră ce nu poate fi scuzată și fără vreun motiv rațional pe care cititorul cel mai indulgent sau scriitorul cel mai îndrăzneț l-ar putea concepe, am oferit cititorului o descriere a modului în care-mi duceam existența în liniștea profundă a unei vechi case parohiale. Și acum, fiindcă dincolo de orice așteptări am avut în precedentă împrejurare fericirea de a întâlni unul sau doi ascultători, mă prind din nou de butonii publicului ca să-i vorbesc despre cei trei ani pe care i-am petrecut într-o vamă. Exemplul faimosului „P.P., oficianț al acestei parohii”² n-a fost vreodată urmat cu mai multă fidelitate. Adevărul pare a fi totuși că, atunci când își lasă paginile în bătaia vântului, un autor nu se adresează celor mulți care îi vor zvârli volumul de-o parte, sau nici măcar nu se vor apropia de el, ci mai degrabă celor puțini care-l vor înțelege mai bine decât majoritatea colegilor de școală și a apropiaților. Există într-adevăr și autori care îndrăznesc cu

---

¹ 1 Referire la volumul de nuvele „Mușchi de pe un vechi prezbiteriu” (*Mosses from an Old Manse*), apărut în 1846, unde este descrisă casa parohială din Concord, în care autorul a locuit după căsătoria cu Sophia Peabody.

² Este vorba despre „Memoriile lui P.P., oficianț al acestei parohii”, lucrare a satiricului englez Dr. John Arbuthnot.

mult mai mult decât atât și se complac în confidențe și destăinuri intime ce nu se cad a fi făcute decât unor suflete și minți apropiate lor; asta ca și cum cartea tipărită, lăsată în voia ei în lumea largă, ar găsi cu siguranță acea parte separată de natura interioară a autorului și i-ar întregi cercul existențial, aducându-l în comuniune cu ceea ce-i lipsește. Oricum, nu este foarte indicat să spunem totul, chiar și atunci când nu vorbim la persoana întâi. Dar cum se întâmplă ca gândurile să înghețe iar cuvintele să amorțească atunci când vorbitorul nu se află într-o relație sinceră cu auditoriul său, ar fi poate scuzabil să ne imaginăm că un prieten amabil și înțeleghător, chiar dacă nu cel mai apropiat, ne ascultă vorbele; iar apoi, rezerva naturală fiind depășită de o așa realizare importantă, vom putea sporovăi despre întâmplările din jurul nostru și chiar despre noi înșine, păstrând totuși Eul nostru interior în spatele vălului ce-l înconjoară. Până la acest punct și în limitele menționate anterior, un autor poate, după părerea mea, să facă autobiografie, fără să încalce drepturile cititorului sau pe ale sale.

Se va vedea, de asemenea, că această schiță despre Vamă urmează o anumită convenție, întotdeauna recunoscută în literatură, prin faptul că explică modul în care o mare parte din paginile ce vor urma au ajuns în posesia mea, și aduce în același timp dovezi despre autenticitatea faptelor pe care acestea le conțin. Or, tocmai asta — dorința de a mă plasa în adevărata mea poziție, aceea de redactor, sau poate ceva mai mult decât redactor al celei mai prolixă dintre povestirile ce alcătuiesc volumul meu — asta și nimic mai mult reprezintă motivul real pentru care am intrat într-o relație personală cu publicul. Spre atingerea acestui scop, am considerat că-mi este permis, prin câteva tușe suplimentare, să aduc în fața dumneavoastră un mod de viață care nu a mai fost descris până acum, dimpreună cu unele personaje ce făceau parte din el, printre care s-a întâmplat să se numere și autorul acestor pagini.

În orașul meu natal Salem, la capătul căruia, acum o jumătate de secol, pe vremea bătrânului rege Derby, se întindea un chei ce pulsa de agitație, dar care acum e împovărat de magazii

sărăcăcioase de lemn și nu dă semne c-ar mai putea fi viață comercială, cu excepția poate a unei corăbii sau a unui bric ce descarcă piei undeva de-a lungul întinderii sale melancolice, sau a unei goelete din Noua Scoție ce-și aruncă încărcătura de lemne de foc — la capătul, zic, al acestui chei în ruină, pe care fluxul îl inundă deseori și în lungul căruia, în fața și în spatele șirului de case urmele multor ani de plictiseală se văd într-o fâșie de iarbă sărăcăcioasă, se înalță o clădire spațioasă din cărămidă, ale cărei ferestre din față au vedere către un decor fără prea multă viață și dincolo de el, către port. În vârful acoperișului, în fiecare dimineață, timp de exact trei ore și jumătate fâlfâie în bătaia vântului sau atârână liniștit drapelul republicii, având însă cele treisprezece dungi îndreptate vertical și nu orizontal, indicând astfel că aici își are sediul un serviciu civil și nu unul militar al guvernului Unchiului Sam³. Fațada construcției este decorată cu un portic alcătuit din șase stâlpi de lemn ce sprijină un balcon, sub care coboară spre stradă o scară cu trepte mari de granit. Deasupra intrării, plutește în aer, cu aripile întinse, un specimen uriaș de vultur american, cu scut pe piept și, dacă îmi amintesc bine, un mănunchi de fulgere amestecate cu săgeți ascuțite în fiecare gheară. Prin obișnuitul viciu de comportament ce caracterizează această nefericită pasăre, prin ferocitatea ciocului și a privirii sale, prin sălbăticia frecventă a atitudinii sale, pare să amenințe inofensiva comunitate și vrea mai cu seamă să-i prevină pe toți cetățenii care țin la siguranța lor asupra riscului de a pătrunde pe teritoriul ocrotit de aripile sale. Cu toate acestea, în ciuda înfățișării sale înfricoșătoare, mulți oameni încearcă și în momentul de față să se adăpostească sub aripa vulturului federal, imaginându-și probabil că vor găsi la sânul lui tot confortul și moliciunea unei perne de puf. Pasărea aceasta nu e capabilă de prea multă tandrețe, nici măcar atunci când se află în toane bune și, mai devreme sau mai târziu — de cele mai multe ori mai devreme decât mai târziu —, e în stare să-și arunce puii din cuib

---

³ Denumirea populară a Statelor Unite, derivată din inițialele US (*Uncle Sam*).

printr-o zvârlitură de gheară, o lovitură cu ciocul sau o rană serioasă cu săgețile ei ascuțite.

Pavajul din jurul clădirii descrise mai sus — care este, trebuie să spunem în cele din urmă, vama portului — adăpostește în crăpăturile sale suficientă iarbă cât să putem spune că n-a prea fost călcat de multă lume. Oricum, în unele luni din an se întâmplă ca în câte o dimineață afacerile să se miște într-un ritm ceva mai alert. Cetățenii mai vârstnici își amintesc probabil în contextul acesta de perioada de dinaintea ultimului război cu Anglia, când Salemul era un port adevărat, nu disprețuit ca acum de propriii săi negustori și armatori, care lasă cheiurile să cadă în ruină, în vreme ce afacerile lor merg să îngroașe în mod inutil și imperceptibil puternicul val al comerțului din New York și Boston. Într-o asemenea dimineață, când se poate întâmpla ca două sau trei vase să sosească în același timp — de obicei, din Africa sau din America de Sud — ori să fie pe punctul de a pleca în acea direcție, se aude sunetul pașilor ce urcă sau coboară în grabă treptele de granit. Aici, în port, chiar înainte de a se fi întâlnit cu soția lui, îl puteți saluta pe căpitanul cu chipul ars de soare, ce strânge sub braț actele vasului său, într-o cutie întunecată de cositor. Tot aici vine și patronul lui, vesel sau sobru, amabil sau ursuz, în funcție de rezultatul călătoriei recent încheiate, aceasta aducându-i fie mărfuri ce pot fi ușor preschimbate în aur, fie îngropându-l sub un morman de nimicuri de care nimeni nu se va arăta dornic să-l ușureze. Tot aici îl întâlnim și pe tânărul funcționar — sămânță de viitor negustor, cu fruntea încrețită, barba grizonată și chinuit de griji — care începe să simtă gustul afacerilor, la fel cum puiul de lup prinde gustul sângelui, și încarcă lucruri riscante pe vasele patronului său, în loc să se joace cu vase de jucărie pe vreo baltă. Un alt personaj din această scenă este marinarul care așteaptă să se îmbarce și își așteaptă actele, sau cel care abia a sosit, palid și slab, și are nevoie de un certificat de internare în spital. Nu trebuie să-i uităm nici pe căpitanii micilor goelete ruginite care aduc lemne de foc din provinciile britanice: o bandă de lupi de mare cu o înfățișare grosolană, fără să mai aibă ceva în comun cu aspectul

plin de viață al yankeilor, care au însă o contribuție destul de importantă la comerțul nostru și așa decăzut.

Adunați-i pe toți acești indivizi la un loc, așa cum se întâmplă câteodată, și mai puneți vreo câțiva de alte tipuri, spre a crea o diversitate a grupului, și, pentru moment, veți avea o imagine a scenei pline de animație pe care o reprezintă vama. De multe ori poți vedea atunci când urci treptele, chiar la intrare, pe timp de vară, sau în birourile lor iarna ori când vremea este rea, un șir de figuri venerabile șezând în fotolii de modă veche, răsturnate pe picioarele din spate și sprijinite de perete. De cele mai multe ori erau adormiți, însă câteodată puteau fi auziți stând de vorbă, cu un glas ce putea fi confundat cu un sforăit și afișând o lipsă de energie ce caracterizează mai degrabă pe locuitorii unui azil de bătrâni sau orice alte ființe umane a căror existență depinde de acțiuni caritabile, ori munca publică, sau orice altceva în afară de eforturile lor personale. Acești domni în vârstă, însărcinați ca Matei cu perceperea vămile — fără a fi însă demni de a li se încredința misiuni apostolice — erau funcționarii vămii.

Când intri pe ușa din față, pe partea stângă, se află o încăpere înaltă, cu o suprafață de aproximativ cinci metri pătrați, cu două ferestre boltite ce dau spre cheiul dărăpănat de care am vorbit mai devreme și a treia cu vedere spre o stradă îngustă și spre o porțiune din Derby Street. Toate trei au vedere către prăvăliile băcanilor, constructorilor de macarale, vânzătorilor de mâncare și furnizorilor de provizii pentru corăbii; în jurul acestor uși poți vedea, râzând și flecărind, grupuri de lupi de mare și alți șobolani ai cheiurilor ce băntuie porturile maritime. Încăperea însăși este plină de pânze de păianjeni și acoperită de vopsea murdară; podeaua este acoperită cu nisip cenușiu, după o modă care a căzut în dizgrație în alte locuri de multă vreme. În atare împrejurări este ușor de concluzionat, după aspectul neîngrijit al încăperii, că ne aflăm în fața unui sanctuar în care neamul femeiesc, cu uneltele sale magice — mătura și pământul — are acces foarte rar. Mobilierul se compune dintr-o sobă cu un burlan voluminos, un birou vechi din lemn de pin, lângă care se află un taburet cu trei picioare, două sau trei scaune din lemn, aflate

într-o stare accentuată de degradare și infirmitate, și — să nu uităm biblioteca — câteva rafturi, cu vreo zece sau douăzeci de volume cu rapoarte ale congresului și o culegere voluminoasă de legi fiscale. O țevă groasă urcă prin tavan, creând astfel oportunitatea unui mijloc de comunicare verbală cu alte părți ale clădirii. Cu vreo șase luni în urmă, ai fi putut, onorate cititor, să constați că individul care pășea dintr-un colț în altul al încăperii, sau lenevea în taburetul înalt, cu coatele pe birou, plimbându-și ochii în sus și în jos pe coloanele ziarului de dimineață, este aceeași persoană care te-a întâmpinat în cabinetul său mic și plin de viață, unde soarele strălucea atât de plăcut printre crengile de salcie, în partea vestică a vechiului prezbiteriu. Dacă acum te-ai duce acolo să-l cauți, ai întreba în zadar de funcționarul local. Mătura reformei l-a înlăturat din funcție, și un urmaș mai merituos a fost investit cu demnitatea lui, iar buzunarul acestuia umplut cu remunerația sa.

Bătrânul Salem — orașul meu natal, cu toate că am trăit multă vreme departe de el, atât în copilărie, cât și mai târziu, în anii de maturitate — are, sau a avut asupra mea o putere de atracție pe care n-am simțit-o niciodată în anii în care am locuit efectiv acolo. Într-adevăr, în ceea ce privește aspectul exterior, cu suprafața lui plană, lipsită de varietate, pe care se află mai ales case de lemn, foarte puține sau poate chiar nici una având pretenții de frumusețe arhitecturală, cu neregularitățile sale, nici pitorești, nici bizare, ci doar fade, cu strada lui lungă și leneșă, ce se întinde plictisitor în întreaga peninsulă, cu Dealul Spânzurătorii și Noua Guinee la un capăt și priveliștea azilului de săraci la celălalt — acestea fiind trăsăturile orașului meu natal — ar fi la fel de logic să te atașezi de el, cum ar fi să te îndrăgostești de o tablă de șah dezordonată. Și cu toate că în mod invariabil m-am simțit mai fericit în altă parte, port în mine un sentiment față de bătrânul Salem pe care, în lipsa altui cuvânt, mă văd nevoit să-l numesc afecțiune. Sentimentul trebuie atribuit rădăcinilor adânci și vechi pe care familia mea le-a înfipt în solul lui. Sunt aproape două secole și un sfert de când cel mai vechi emigrant cu numele meu, un englez veritabil, și-a făcut

apariția în așezarea mărginită de păduri, care de atunci a devenit un oraș. În locul acesta s-au născut și au murit urmașii săi, amestecându-și substanța lor terestră cu pământul, până când o parte considerabilă a acestuia trebuia să fie în mod necesar înrudită cu învelișul muritor sub care, pentru un scurt răgaz, eu însumi voi străbate străzile. Pe de o parte, atașamentul despre care vorbesc este doar simpla atracție materială a pământului față de pământ. Puțini dintre compatrioții mei știu despre ce este vorba, dar cum deștelenirile frecvente sunt mai bune pentru trunchi, probabil că nu este necesar ca ei să cunoască acest sentiment.

Sentimentul acesta are însă și o calitate morală. Figura primului meu antecesor, investită în tradiția familiei mele cu o cețoașă și întunecată măreție, a fost prezentă în imaginația mea de copil de când mă știu. Ea îmi stăpânește în continuare conștiința și îmi induce un soi de nostalgie a trecutului, lucru pe care cu greu l-aș putea spune în ceea ce privește actuala stare a orașului. Mi se pare că memoria lui îmi dă mai degrabă dreptul de a locui aici, căci strămoșul acesta bărbos, cu mantie de samur și pălărie țuguiață, a venit de mult în oraș, cu Biblia și spada sa, străbătând maiestuos străzile mai puțin umblate, devenind o figură cunoscută ca om al păcii și războiului, un drept mai pregnant spuneam, decât persoana mea al cărei nume se aude rar și al cărei chip nu-l prea cunoaște multă lume. Strămoșul acesta a fost soldat, legiuitor și judecător, a fost conducător al Bisericii, a avut toate trăsăturile caracteristice puritanilor fie că erau ele bune, sau rele. A fost de asemenea și un aspru călău, după cum pot sta mărturie quakerii, care-l pomenesc în istoriile lor, unde se povestește despre un incident în care a dovedit o mare asprime față de o femeie din secta lor, poveste ce mă tem că va dăinui mai mult decât orice altă amintire a faptelor sale bune, cu toate că acestea din urmă au fost numeroase. Și fiul său a moștenit acest spirit de persecuție, devenind cunoscut în martiriul vrăjitoarelor, încât s-a putut spune cu drept cuvânt că sângele lor a lăsat o pată adâncă pe el, o pată atât de adâncă, încât bătrânele lui oase uscate din cimitirul de pe Charter Street trebuie s-o poarte și acum, dacă nu s-au prefăcut cu totul în țărână. Nu știu dacă

acești antecesorii ai mei s-au gândit să se căiască și să ceară iertare cerului pentru cruzimile pe care le-au săvârșit, sau dacă acum nu gem, sub povara urmărilor faptelor lor, într-o altă formă de existență. Orice ar fi, eu, scriitorul, ca reprezentant al lor, iau asupra mea toată rușinea nelegiurii lor și mă rog ca toate blestemele pe care și le-au atras — după cum am auzit că ar fi fost, și după cum starea tristă și lipsită de prosperitate a neamului nostru a dovedit-o de mulți ani încoace — să fie de acum încolo înlăturate.

Nu încape totuși nici o îndoială că oricare dintre cei doi puritani, severi și cu chipuri întunecate, ar fi găsit că păcatele lor au fost îndeajuns pedepsite de apariția unui pierde-vară ca mine, pe bătrânul trunchi al familiei noastre, acoperit până atunci de un mușchi atât de venerabil. Nici unul dintre țelurile pe care le-am urmărit vreodată nu li s-ar părea demn de laudă, nici un succes al meu — dacă viața mea, dincolo de aspectul său domestic, ar fi fost vreodată încununată de succes — nu li s-ar fi părut lor altfel decât neînsemnat, dacă nu de-a dreptul rușinos. „Cu ce se ocupă?” șoptește umbra cenușie a unui înaintaș către cealaltă. „Scrie cărți de povestiri! Ce fel de ocupație, ce mod de a-l slăvi pe Dumnezeu, sau de a-i servi pe oamenii din vremea și din generația lui ar putea fi și asta? La urma urmei, tânărul acesta decăzut putea să se facă la fel de bine scripcar!” Asemenea complimente schimbau străbunicii mei cu mine de-a lungul vremii! Cu toate astea, oricât de mult m-ar disprețui ei, trăsături puternice ale caracterului lor s-au împletit cu ale mele.

Adânc înfipt în frageda pruncie și tinerețe a orașului de către acești doi bărbați cinstiți și plini de energie, neamul nostru a rămas de atunci aici, mereu respectabil, fără să fi fost vreodată dezonorat, din câte știu eu, de vreunul dintre membrii săi; pe de altă parte însă, timp de două generații nu a săvârșit nici o faptă memorabilă și nici nu a făcut ceva care să atragă în vreun fel atenția opiniei publice. Treptat, aproape că au devenit nevăzuți, la fel cum casele vechi, ici și colo, sunt îngropate până la streșini de noile straturi de pământ. Din tată în fiu, vreme de peste un veac, înaintașii mei au fost marinari. În fiecare generație, un

căpitan încărunit se retrăgea de pe vas la căminul său, în timp ce un băiat de paisprezece ani își ocupa locul ce i se cuvenea în fața catargului, ținând piept valurilor sărate și vântului, pe care le îmblânziseră înainte tatăl și bunicul lui. La vremea cuvenită, băiatul trecea de pe punte în cabina de comandă, își petrecea aici furtunoasa maturitate, pentru ca apoi să se întoarcă din colindarea în jurul lumii, așteptând să îmbătrânească, să moară și să-și amestece apoi cenușa cu pământul natal. Această strânsă legătură a familiei cu un singur loc, de la naștere și până la moarte, creează între ființa umană și acel loc o afinitate ce nu ține nici de farmecul peisajului, nici de circumstanțele morale ce-l înconjoară. Aici nu e vorba de dragoste, ci de instinct. Noii locuitori — veniți ei înșiși, sau bunicii ori nepoții lor din alte țări — nu au dreptul să se numească salemiți, ei nu au nici măcar idee despre tenacitatea de scoică cu care un vechi colonist ajuns la treia generație se agață de locul unde generațiile dinaintea lui au fost îngropate. Fără îndoială că locul acela nu-i oferă nici un fel de bucurii, că este sătul de vechile case de lemn, de noroi și de praf, de împrejurimile monotone și de lipsa sentimentelor, de vântul rece de la răsărit și de atmosfera socială încă și mai rece; toate acestea și orice alte defecte pe care le-ar putea vedea sau și le-ar putea închipui nu pot aduce nimic în plus. Farmecul continuă să existe la fel de puternic, ca și cum locul natal ar fi un paradis terestru. Așa a fost și în cazul meu. Am simțit aproape ca pe un destin nevoia de a face din Salem căminul meu, astfel încât amestecul de trăsături fizice și morale atât de cunoscute aici — acum pot spune că, pe măsură ce câte unul dintre reprezentanții neamului meu își ocupa locul în mormântul său, altul își începea marșul pe Strada Principală — să poată fi văzut și recunoscut în vechiul oraș și în timpul modestei mele vieți. Chiar și acest sentiment stă dovadă că legătura care a devenit nesănătoasă ar trebui întreruptă, în cele din urmă. Natura umană n-ar putea înflori, la fel ca și un cartof, dacă ar fi plantată și replantată timp de mai multe generații în același sol secătuit. Copiii mei s-au născut în alte locuri și, în măsura în care le voi putea controla destinul, am să le mut rădăcinile într-un pământ cu care nu sunt obișnuiți.

CĂRȚILE DE CARE NU TE DESPARȚI NICIODATĂ!

Clasici ai literaturii reprezintă colecția de cărți pe care le citești măcar o dată în viață. Sunt acele narațiuni care te formează, care îți amintesc cine ești și care te însoțesc pretutindeni. Autorii de geniu și operele lor strălucite li se adresează atât celor care se află la început de drum și care descoperă moștenirea culturală a umanității, cât și aceluia care se întorc la pasiunea pentru clasic.

Romane captivante, nuvele și proze scurte splendide, povești de un realism feroce sau care creează lumi – aceasta este marea literatură, confirmată de cele mai prestigioase premii și de preferința nestrămutată a generații de cititori.

Să ne lăsăm purtați de cărțile care au schimbat lumea, care au provocat gândirea, care au transformat *zeitgeist*-ul!

NATHANIEL HAWTHORNE

Litera stacojie

TRADUCERE DE ANCA FLOREA

PREFAȚĂ DE DAN GRIGORESCU

„[...] o extraordinară operă a imaginației, din care irup, la fiecare pagină, o simplitate biblică și o claritate aproape cinematică. *Litera stacojie* este o carte uluitoare, încărcată de o puternică simbolistică, la fel de stranie și de tulburătoare precum orice a scris Edgar Allan Poe.”

ROBERT MCCRUM, *The Guardian*

„Frumoasă, excelentă, neașteptată [...], de o ingenuitate și o delicatețe a scriiturii de nedefinit... Posedă farmecul și misterul inepuizabil al marilor opere de artă.”

HENRY JAMES

Partener media:

**OBSERVATOR
CULTURAL** —

ISBN: 978-606-088-628-0

9 786060 886280

www.edituracorint.ro